

MAGNET

SINGA

DELITELABS

Technology & Human Resources
Institute (IATAP)

15
years

VUZF
University of
Finance, Business and
Entrepreneurship

Същност и предизвикателства пред предприемачеството на мигранти

Въведение

В рамките на проекта Магнет (MAGNET)¹ е осъществено проучване на проблемите и потенциала на мигрантското предприемачество. Изследването е под формата на фокус групи в осем държави от ЕС, вкл. България, в които участват представители на организациите, които са активни в областта на подкрепа на предприемачеството на мигранти в Австрия, България, Германия, Гърция, Полша, Белгия, Испания и Обединеното кралство. Участват 63 академични институции, неправителствени и правителствени организации.

Резултатите от изследването представляват теоретичен и практически интерес, доколкото обхващат широк кръг аспекти на предприемачеството и очертават спецификата на стопанската дейност на мигрантите. Методологията на изследването позволява набирането на богата информация от специалисти, които работят в областта на изследванията и преподаването на теорията на мигрантското предприемачество, както и експерти, които основно се занимават с интеграция на мигранти. Актуалността и необходимостта от такова проучване беше демонстрирана от огромния интерес за участие в проучването и активността на фокус групите. В някои от фокус групите експертите се срещат за първи път, което демонстрира липсата на координация и

¹ Проектът „Migrant Acceleration for Growth – Network for Entrepreneurship Training“ се реализира от осем партньорски организации от ЕС. От България в него участва ВУЗФ. Целта е да се създадат устойчиви мрежи от организации, които да подпомагат мигрантското предприемачество. Проектът се съфинансира по програма COSME на ЕС и се реализира от 2017 г. до септември 2020.

сътрудничество между организациите, които си поставят общи цели за изследване и подкрепа на предприемачеството на мигранти.

Като част и инструмент за интеграция на мигрантите, предприемачеството се изследва за целите на дефинирането на релевантни политики, които стават все по-важни предвид проблемите с интеграцията особено на последната вълна мигранти в ЕС. Целта на настоящата статия е като се обобщават резултатите от изследването да се идентифицират актуалните проблеми и перспективи на мигрантското предприемачество в ЕС. Разкрива се необходимостта от по-ефективно използване на икономическия и социален потенциал на мигрантите².

Първо се изследва средата за мигрантското предприемачество – правна и институционална рамка в сравнителен аспект между включените в изследването страни от ЕС, след което се анализират ползите от стопанската дейност на мигрантите и пречките за нейното осъществяване. Акцент се поставя върху достъпа до финансиране и финансовия капацитет на мигрантите.

Теоретична концепция за предприемачеството на мигранти

Мигрантите предприемачи са особена категория чуждестранни лица. В тази група се съчетават три аспекта на социално-икономическото развитие: миграция, чуждестранни инвестиции и развитие на малките и средните предприятия (МСП). Това триединство съдържа огромен неизползван потенциал за динамизиране на икономиката и редуциране на социалните проблеми (*Фигура 1*).

В общия случай традиционно лицата от тази категория се разглеждат като мигранти, а стартирането на бизнес се поставя в контекста на интеграцията на мигрантите. От една страна това са **мигранти** доколкото групата се формира от чуждестранни лица, които са се преместили от страната им по произход към друга - приемаща страна. От друга страна, обаче те са в ролята на чуждестранни лица, които извършват стопанска дейност на територията на приемащата страна. При извършването на тези дейност те инвестират

² За целите на настоящето изследване понятието „мигранти“ включва чуждестранни лица, които пребивават на територията на посочените страни в продължение на повече от една година.

средства в приемащата страна. Същността на групата на мигрантите-предприемачи е по-скоро икономическа отколкото социална. Предприемачеството на мигранти има нужда да се еманципира от общия контекст на миграцията. Както казва един от интервюираните мигранти „Аз не съм мигрант – аз съм бизнесмен“. В този смисъл те се явяват като **чуждестранни инвеститори**, въпреки малкия в общия случай размер на инвестициите. Разликата е, че в повечето случаи те се преместват в приемащата страна поради различни причини, които като цяло не са за да инвестират, за разлика от чуждестранните инвеститори, които не е задължително да пребивават дългосрочно в страната, в която инвестират, тоест пребиваването не е водещо. Въпреки това, повечето национални законодателства насърчават имиграцията на крупни инвеститори, предлагайки постоянно пребиваване или гражданство в замяна на значими чуждестранни инвестиции. Така връзката между миграцията и чуждестранните инвестиции е закрепена законодателно. За целите на статистиката на чуждестранните инвестиции дефиницията според Шестото издание на Ръководството за платежния баланс на МВФ³ третира реинвестираната печалба на фирми, в които чуждестранно лице упражнява контрол, също пряка чуждестранна инвестиция до размера на дяловото/акционерно участие на чуждестранното лице. Това означава, че дори и в началната фаза на пребиваването си в приемащата страна, чуждестранното лице да не е инвестирало средства от държавата, от която произхожда, то последващото реинвестиране на печалбата представлява чуждестранна инвестиция.

Разглеждането на мигрантите, които извършват самостоятелна стопанска дейност, като чуждестранни инвеститори има важен смисъл за определянето на тяхната идентичност – третирането им не като уязвима група, а като такава която инвестира, създава, а не консумира работни места и допринася чрез инвестициите си за нарастване на БВП. В този контекст мигрантите-предприемачи би трябвало да бъдат целева група за политиките, насърчаващи инвестициите и в частност преките чуждестранни инвестиции. Информацията и публичните услуги, които са приложими към местните и чуждестранните лица трябва да се прилагат и към категорията на мигрантите, които извършват стопанска дейност.

³ *IMF, Sixth edition of the Balance of Payments and International Investment Position Manual (BPM6)*

В по-голямата си част мигрантите-предприемачи осъществяват малък и в най-добрия случай среден бизнес, поради което те могат да се разглеждат и като собственици и мениджъри на МСП. Необходимостта от разглеждане на мигрантите в този контекст се определя от принципите на европейската икономическа политика, която подкрепя малките и средните предприятия чрез мерки насочени към предоставяне на публични услуги и финансиране в този сектор на икономиката.

Фигура 1: Триединство на мигрантското предприемачество.

Някои автори⁴ разглеждат предприятията на мигрантите като социални предприятия, което е възможно в някои отделни случаи да е така, но изборът на вида на предприятието зависи от намеренията на самите мигранти. Самият факт, че чуждестранно лице извършва стопанска дейност и пребивава на територията на приемащата страна, не прави това предприятие социално. Идеите да се насърчават мигрантите да създават

⁴ Barraket, Josephine (2007) Pathways to employment for migrants and refugees? The case of social enterprise. In Curtis, B, McIntosh, T, & Matthewman, S (Eds.) *Public sociologies - Lessons and trans-Tasman comparisons: proceedings of the Australian Sociological Association (TASA) and the Sociological Association of Aotearoa New Zealand (SAANZ) Joint Conference, 2007*. The Sociological Association of Australia (TASA),

социални предприятия вместо изцяло комерсиализирани стопански единици пораждат рискове за устойчивостта и интеграцията на този бизнес в конвенционалната икономика. Сложността в стартирането, отчитането и функционирането на социалните предприятия, въпреки преференциите, които те ползват, създава допълнителни трудности, с които те трудно биха се справили.

Разглеждането на мигрантите предприемачи в трите контекста - миграция, чуждестранни инвестиции и МСП разкрива огромния потенциал и положителните му ефекти и в областта на интеграцията на мигрантите, в областта на разширяването на чуждестранните инвестиции, както и за развитието на малките и средните предприятия. От гледна точка самият предприемач-мигрант обаче, съчетаването на тези предимства за обществото създава огромни трудности на тази дейност, доколкото да бъдеш мигрант е свързано с известни уязвимости, да правиш бизнес също е сложна и трудна дейност, а да развиваш бизнес в сектора на малките и средните предприятия също е голямо предизвикателство.

Бизнесът на мигрантите в основната си част е малък, семеен. Ефектът върху заетостта на мигрантското предприемачество е малък поради малкия мащаб на икономическата дейност. Основно се наемат мигранти на временна работа. Предвид трудната интеграция на мигрантите във връзка с езикови, културни и професионални различия, мигрантският бизнес е най-ефективната форма за абсорбиране на мигрантската работна сила на трудовия пазар и за намаляване на социалните разходи на публичната система за издръжка на неинтегрирани на пазара на труда мигранти. Разширяването на икономическото пространство с фирми на мигранти позволява намаляване на безработицата и превръщане на устойчиво неактивна работна сила в активна и по този начин повишава икономическия потенциал.

В отраслово отношение мигрантският бизнес е концентриран в сферата на търговията и услугите. Една значителна част от най-образованите мигранти предпочитат платена работа при работодател, вкл. в кол центрове, административни позиции и други. Тази тенденция ограничава потенциала за разширяване на мигрантския бизнес от висококвалифицирани и добре интегрирани мигранти.

Мигрантският бизнес е силно диверсифициран. Повечето компании са малки, но има големи и проспериращи предприятия. Различават се предприемаческите умения на по-младите и възрастните мигранти.

Културата на правене на бизнес е важен фактор за успешното интегриране в местната икономика. Както посочват участващите в дискусиите, мигрантите потвърждават, че е много по-трудно да се прави бизнес в приемащата страна, в сравнение със страната по произход.

Въпреки че един от задължителните въпроси за дискусиата във фокус групите в рамките на проучването е за ползите от предприемачеството на мигранти, всички мнения гравитират по-скоро към пречките и предизвикателствата и игнорират толкова важен въпрос. Като се вземе предвид, че участващите в дискусиите са специалисти, работещи в сферата на интеграцията на мигранти, слабият интерес към темата за приносите и смисъла на мигрантското предприемачество е притеснителен. В общественото пространство се дискутират основно предизвикателствата свързани с миграцията, а един от най-важните ползи от нея – разширяването на икономическото пространство, заетостта, инвестициите и икономическия растеж благодарение на бизнеса на мигрантите, не се оценява и дискутира. Случаите на успешни и допринасящи фирми на мигранти не се представят, а в голяма степен самите мигранти не са склонни да представят бизнеса си. От теоретична гледна точка мигрантите-предприемачи са чуждестранни инвеститори въпреки че в повечето случаи техните инвестиции са малки.

Пречките пред мигрантското предприемачество

Обикновено в публичния дебат мигрантите, независимо от това каква дейност извършват на територията на приемащата страна, се разглеждат само в тяхното качество като чуждестранни лица, пребиваващи на територията на приемащата страна. Във фокуса са проблемите по тяхното узаконяване, настаняване, социални помощи, проблеми на вътрешната сигурност и т.н. В тази връзка, в хода на дискусиите във фокус групите акцентът беше поставен и от експертите върху пречките и проблемите на бизнеса на мигрантите. Голяма част от тях са свързани с неразбиране от страна на мигранта на това как се извършва стопанска дейност в приемащата страна, а от страна

на обществото и институциите в приемащата страна – неразбиране на особената същност на мигрантското предприемачество.

Пречките пред стопанската дейност на мигрантите са както общи за всички страни, така и специфични за отделни страни. Националните специфики са обусловени до голяма степен от текущата икономическа ситуация, състояние на пазара на труда, перспективата на демографската ситуация и водещите политически принципи. Според участвалите в изследването общото отношение към миграцията се определя по-скоро от нейните краткосрочни ефекти отколкото от дългосрочните ползи. Като цяло в изследваните страни отношението и усещането за имиграцията е негативно като изключение прави миграцията от самия ЕС, която по-скоро среща одобрение. Важен фактор в общественото мнение за мигрантите е страната по произход. Във всички страни се отбелязва поляризация на отношението към имиграцията като цяло като не се разпознава нейните различни форми и ефекти. Гласовете на противниците на миграцията са силни и правят труден дебата за ползите и предизвикателствата от миграцията. Това се отнася с пълна сила за мигрантското предприемачество, което не се разпознава като особена форма на интеграция с нейните позитивни ефекти върху интеграцията, заетостта и икономическия растеж. Именно хомогенизираното превратно представяне на миграционния поток лишава общественото мнение от възможността да открие позитивите в средно и дългосрочен план.

Данните показват големи различия в условията за стартиране на бизнес в отделните страни, което се отразява и на интереса на мигрантите да започнат самостоятелна стопанска дейност. Най-безпроблемно се започва и осъществява бизнес в Обединеното кралство. В някои страни (България) получаването на шофьорска книжка е сериозен проблем и изисква много високо ниво на знание на българския език.

Една от пречките пред мигрантското предприемачество е липсата на таргетирана информация специализирана за техните нужди. В тази ситуация предприемачите попадат в неформални източници на информация, които освен подвеждане могат да доведат и до писивяване на този бизнес.

Основни трудности за мигрантите-предприемачи са свързани с данъчното и счетоводно обслужване, значителните разходи за превод на документи и необходимостта от отлично

владее на местния език. В допълнение са и трудностите по признаване на дипломи и квалификации, придобите в страната по произход.

Проблемите при създаване и управление на самостоятелна стопанска дейност са различни при различните групи мигранти. Най-сериозни проблеми имат бежанците и тези с предоставен хуманитарен статут. Нестабилната ситуация в техните страни, не позволяват прехвърляне на бизнес ресурс от там към страната, в която те имигрират. Дългосрочно пребиваващите мигранти и тези с платена работа, както и тези с по-високо образование имат по-добри възможности за самостоятелен бизнес.

Миграцията е основен фактор за несигурност, нестабилност, която кара мигрантите да не правят дългосрочни планове. Те трудно се включват в обучение, защото трябва да работят за да си осигуряват доходи и това ги насочва към малък бизнес, който не изисква продължително или високо заплатено обучение.

Тъй като мрежите за подкрепа не са изцяло достъпни до мигрантите те се затварят в общността, от която получават в повечето случаи единствена подкрепа. Така се формира етнически бизнес, който също обслужва мигрантската общност.

Достъпът до финансиране основен проблем на мигрантите-предприемачи

Данните от изследването показват, че основен източник за финансиране на инвестициите на мигрантите-предприемачи са техните собствени спестявания. Специфична черта на мигрантското предприемачество е че значителна част от тези инвестиции се правят с финансовата помощ на семейството, близки и роднини. В много случаи се използват финансови източници от страната, от която идват мигрантите. Това е свързано не само с културата на мигрантите и с тесните семейни и етнически връзки, но и с ограничения достъп на мигрантите до официалната финансова система. Обвързването на бизнеса на мигрантите с финансовите ресурси на семейството и общността предопределя и рамките на функциониране на този бизнес – основно в общността. Това е свързано с наемането на персонал от същата тази общност, значителна част от продажбите също се извършва в общността. Тези тенденции макар и грубо обобщени, тласкат мигрантското предприемачество към етническо затваряне, което наред с всички негативни ефекти лимитира растежа и интеграцията ан

мигрантския бизнес в националната икономическа система. Това е и една от причините да се търсят инструменти и политики за финансиране на мигрантския бизнес от формалната финансова система и по този начин да се интегрира по-пълно икономиката на мигрантите в националната икономика.

В преобладаващата си част мигрантите предприемачи са извън формалната финансовата система. Няколко причини оправдават от финансова гледна точка този феномен. На първо място, профилът на кредитополучателите-мигранти и високо рисков а кредитоспособността слаба. Мигрантите нямат кредитна история в страната, в която имигрират. Не разполагат с имущество и активи, които да предложат като обезпечение. Презграничната мобилност на тези потенциални кредитополучатели не създава комфорт и сигурност у банките и небанковите институции-кредитори за уседналостта на потенциалните клиенти. Повечето разрешения за пребиваване са в рамките на три години, което за инвестиционен кредит е твърде кратък период. Повечето банки не приемат по-малко от три години оставащ период на пребиваване, а само процеса на организиране на бизнеса и стартиране отнема поне половината от това време. Второ: Стриктните регулации при оценката на риска от финансиращите институции, вкл. въвеждането на Международния стандарт за финансово отчитане 9 налага класифицирането на тези кредити в по-рискова категория, което намалява апетита на финансиращите институции да предоставят финансиране на такива фирми. Трето: Финансиращите институции все още не разбират и нямат достатъчна информация за спецификата на мигрантския бизнес и как той работи – към него се прилагат - и съвсем естествено - общите кредитни стандарти. Трето: мигрантите идват с бедна финансова култура за местния финансов пазар и финансова система. В повечето случаи те са общували в собствените си страни с различни финансови системи, в някои от които дори лихвата е забранена. Слабата финансова култура и липсата на достатъчно знания за финансовата система и регулации е сериозна пречка за стартирането и функционирането на стопанската дейност на мигрантите. Четвърто: Кредитната история като част от оценката на кредитоспособността на потенциалния кредитополучател, не може да докаже в повечето случаи на мигранти-бежанци и такива, които са напуснали под натиск страната си. Дори и тези мигранти да могат да докажат собственост в собствените си страни, тя нито е ликвидна, нито може да се използва като обезпечение.

Както се изясни в хода на груповите дискусии, в някои страни банки проявяват гъвкавост и се създават специални финансови инструменти за финансиране на предприемачеството на мигранти. Така например, в Австрия (Wirtschaftsservice), Германия и Обединеното кралство се предоставят нисколихвени кредити, грантове и дялово участие заедно със съвети за бизнеса на мигранти.

Един от най-сериозните проблеми е откриването на банкова сметка без което не може да се осъществява стопанска дейност. Въведените нови европейски регулации във връзка с прането на пари направи откриването на банкова сметка на лица от трети страни продължителен и неясен процес, което още повече се затруднява при мигрантите, които напоскат страната си без всички необходими документи. В допълнение в повечето страни за да се открие сметка на фирма се изисква бизнес план на фирмата. Всеки стартиращ бизнес не нуждае от финансова подкрепа, но поради ограничения достъп до формалните канали за финансиране често мигрантите стават обект на финансови измами и на т.нар. „кредитни акули“ (“loan sharks”). Условието, които те предлагат са непостижими и често са инструмент за поглъщане на бизнеса на мигрантите от такива фирми.

Институционална рамка и политики за мигрантското предприемачество

Подкрепата на бизнеса на мигранти е част от общата миграционна интеграционна политика. Страните, които имат активна и ефективна обща миграционна политика в по-голяма степен се ангажират и с подкрепа на предприемачеството. Данните от изследването показват сравнително висока степен на дивергенция в националните политики и практики в подкрепа на предприемачеството на мигрантите, но като цяло във всички страни не съществува самостоятелна политика, правна и институционална рамка в тази област. В страните с по-малък имиграционен поток тези политики са още по-слабо разработени и прилагани. Насърчаването на предприемачеството на мигранти по-скоро се финансира и подкрепя от наднационални организации (ООН, Европейска комисия, Международна организация за миграция и др.) отколкото от национални политики и фондове. Най-активни са неправителствените организации, но повечето от тях се занимават с общите интеграционни процеси и нямат необходимата професионална експертиза в областта на предприемачеството.

Централните правителства са ангажирани по-скоро с общите въпроси на миграцията отколкото със специфичните проблеми на мигрантското предприемачество. **Основният проблем е, че не се оценява достатъчно потенциала и ползите от стопанската дейност на мигрантите.** Поради това и няма специализирани органи и политики за подкрепа.

Мигрантите, които желаят да извършват стопанска дейност като самонаети или като предприемачи в повечето от изследваните страни получават подкрепа от бюрата по труда в рамките обаче на общите политики за намаляване на безработицата. Както посочват участвалите във фокус групите, много често мигрантите не са запознати с възможностите които активната политика на пазара на труда в отделните страни предоставя, включително получаването на веднъж на полагаемите обезщетения при безработица в случай на стартиране на стопанска дейност, безплатно обучение квалификация по различни професии, търсене на подходящи специалисти за конкретната стопанска дейност и субсидиране на заетостта на безработни. Както се посочва от участващите във фокус групите, бюрата по труда нямат капацитета за оценка и подпомагане на предприемачеството на мигрантите, а са по-скоро фокусирани върху търсенето на платена работа при работодател. От друга страна предлаганите схеми са само за безработни лица, а по-голяма част от мигрантите не са безработни или не се регистрират като такива, тоест нямат достъп до тези програми. Преодоляването на това отграничение може да става чрез сътрудничество с университети и експерти, които лиха могли да осигурят необходимата експертиза и менторство. Специално за мигранти-безработни е необходимо да се предоставя допълнителна информация в случай, че имат намерение да стартират бизнес.

В повечето страни няма нито една организация, която изцяло да се фокусира върху предприемачеството на мигранти.

Мигрантите имат достъп до наличните общи национални схеми за насърчаване на предприемачеството, но ограничителните критерии и езиковата бариера, както и слабата институционална култура ограничават възможностите мигрантите-предприемачи да се възползват от тях.

Неправителственият сектор, ангажиран с интеграцията на мигрантите осъзнава важноста да се насърчават мигранти да осъществяват стопанска дейност самостоятелно. Местните представителства на международните организации - такива като Върховният комисариат за бежанците на (ВКБООН) Червеният кръст и други - също подкрепят насърчаването на предприемачеството на мигранти, но тази дейност е извън техните преки компетенции и фокус.

В хода на изследването се потвърди интереса на широк кръг университети в страните, обхванати от проекта, да разширят научната и приложна дейност в областта на предприемачеството на мигранти. Някои от тях имат добър опит в създаването на специални програми и подкрепа на чуждестранни студенти, които искат да стартират бизнес в края на своето обучение. Тази дейност не е структурирана и е по-скоро на доброволна основа и се осъществява инцидентно. Университети с хуманитарна насоченост включват в учебните си програми теми за интеграция на мигранти и включват предприемачеството в тях. Ангажираността на университетите е изключително важна за разширяване на сътрудничеството с неправителствения и правителствения сектор за целите на обучението на мигранти-потенциални предприемачи, както и за дефинирането на подходящи политики в тази насока.

Изследването потвърди, че като цяло в страните са доста ограничени програмите със специализирано обучение за предприемачество на мигранти. Изискванията на самите мигранти към обучението са специфични: те предпочитат обучение в малки групи, индивидуално обучение и най-вече менторство. Он-лайн обучението не е много популярно сред мигрантите. Дори и младото поколение мигранти се нуждае от навигиране в огромната лизнес информация и неизброими източници на съвети и информация. Аспектите на културата на правене на бизнес според мигрантите е изключително важна за обучението.

В Германия са популярни няколко програми за обучение по предприемачество на мигранти с добре развита екосистема за стартиране на бизнес, но тяхната устойчивост е под въпрос още повече когато се сменят националните приоритети, както е в случая с COVID-19. Според експертите, участвали в дискусиата, в Полша са активни само няколко пилотни проекта с неясно бъдеще. В Обединеното кралство има няколко успешни програми, включително в няколко университета Aston University, в Bristol, към

Centre for Research in Ethnic Minority Entrepreneurship. Проблемът на тези програми е, че обикновено не се мери тяхната ефективност или ако се мери, това е с броя на стартиралите компании, а не с тяхната устойчивост.

Ролята на местните власти се оценява от участващите в дискусиите като твърде противоречива – в някои страни те оказват конкретно съдействие на мигрантите-предприемачи, в други страни се забелязва негативно отношение към мигрантите и създаване на всякакви пречки пред тяхната интеграция. Като цяло обаче няма страна от включените в изследването, в която да има на местно равнище цялостна система и рамка за насърчаване на предприемачеството на мигранти. Подкреата на мигрантите е съсредоточена в столиците, липсват регионални политики, а неправителственият сектор също е концентрирал дейността си в столицата.

Изследването показва, че подкрепата на предприемачеството е в своята начална фаза на развитие. Липсва координация между заинтересованите институции, липсват специализирани институции в тази област.

Заклучение

Изследването на мигрантското предприемачество в рамките на фокус групи в осем европейски страни даде възможност да се задълбочи познанието за мигрантите-предприемачи и на тази основа да се направят препоръки за подкрепата. Развива се нова концепция, според която мигрантите-предприемачи се разглеждат в триединство в контекста на миграцията, на чуждестранните инвестиции и развитието на МСП. По този начин се очертават трудностите и пречките пред тази група в трите аспекта и съответно необходимостта да получават подкрепа в контекста на трите политики – политиката по интеграция на мигрантите, политиката за насърчаване на местните и чуждестранните инвестиции и политиката за МСП.

Изследването показва, че подкрепата на мигрантското предприемачество е млада нововъзникваща област, която се опитва да излезе от орбитата на класическите политики за интеграция на мигранти, но липсата на капацитет и координация на институциите да се фокусират върху спецификата на мигрантското предприемачество, не дава възможност това да се реализира. Предлага се разширяване на участието на местните бизнес организации за интегриране на мигрантския бизнес в икономиката на

приемащата страна. Очаква се и засилване на ролята на университетите в обучението на магрантите за стартиране и успешно осъществяване на самостоятелна стопанска дейност на мигрантите. Добра практика би била създаването на институция на принципа на „one stop-shop“, която да предоставя интегрирана информация и обучение на желаещите мигранти да стартират бизнес с фокус върху обучение, менторство, достъп до финансиране.

Интегрирането на мигрантския бизнес в икономическата среда на приемащата страна налага не само обучение на самите мигранти, но и на институциите и обществото като цяло относно ползите от тази дейност. Това определено е една подценена област с огромен потенциал, който недостатъчно се използва за социално-икономическото развитие.